

PERCEPȚIA FENOMENULUI CORUPȚIEI ÎN INSTITUȚIILE PUBLICE

ANDREI NOVAK

The author synthesizes the results of a survey made in July 1993 by I.C.C.V., concerning the perception of the quality of social-political environment. The major topic was building up a meaningful model of the way people picture out the phenomenon of corruption at the present moment.

Unul din fenomenele majore care însoțește, din păcate, tranziția societății noastre îl constituie corupția.

Proliferarea acesteia și mai ales menținerea ambiguităților în efortul de stopare a corupției din instituțiile publice sunt puternic percepute de populația nevoită să suporte și acest cost suplimentar al tranziției.

În cadrul unei cercetări referitoare la percepția calității mediului social-politic — efectuată în iulie 1993 de Institutul de Cercetare a Calității Vieții — una din preocupări a constat în estimarea modului în care populația țării percepe prezența fenomenului corupției în acest moment al evoluției societății noastre postdecembriste.

Aspecte metodologice

Eșantionul național reprezentativ pe care s-a efectuat cercetarea a cuprins 1067 subiecți, variabilele luate în considerare la elaborarea lui fiind sexul, vârsta, categoria socio-ocupatională și nivelul de pregătire școlară.

S-a utilizat un eșantion stratificat multistadial, luându-se în considerare zona geografică (sud, est, vest, municipiul București) și mediul de rezidență (orașe mari, alte orașe, comune). Eroarea maximă a rezultatelor este de $\pm 3\%$ la nivelul întregului eșantion.

În *primul stadiu* au fost selectate județele, în mod aleator, după stratificarea prealabilă pe zone; în cel de *al doilea stadiu* au fost selectate, tot aleator, localitățile și a fost stabilit numărul de subiecți corespunzător fiecărui strat, păstrându-se proporționalitatea pe mediile de rezidență; în cel de *al treilea stadiu* s-a utilizat eșantionarea pe cote, fiecărui operator repartizându-i-se o structură a lotului în funcție de sexul, vârsta, ocupația și nivelul de instruire a subiecților.

S-a apelat la o scală cu cinci valori (de la 1 la 5), în care — în cazul studierii corupției — limita inferioară (1) exprimă opinia că acest fenomen se manifestă în foarte mică măsură sau nu se manifestă deloc, cea superioară (5) exprimă opinii potrivit căreia este prezentă în foarte mare măsură iar punctul median al scalei (3) exprimă o estimare medie (nici mică, nici mare).

Stadiul	Stratificarea	Ce se selectează	Cum se selectează
I	pe zone	județele	aleator
II	pe tipuri de localitate	localitățile	aleator
III		subiecții	pe cote

Pentru analiza percepției fenomenului corupției s-au utilizat următorii indicatori statistici:

- media — prin ponderarea valorilor scalei cu proporțiile răspunsurilor obținute;
- ponderea celor care estimează prezența corupției ca fiind în (foarte) mare măsură;
- ponderea celor care estimează că acest fenomen este prezent în foarte mică măsură sau lipsește;
- balanța — calculată ca diferență între cei doi indicatori anteriori (fără a se lua deci în calcul ponderile celor care fie că apreciază într-o măsură medie, fie că nu pot aprecia sau nu răspund).

Au fost cuprinse în studiu 11 instituții publice: *asistența medicală, învățământul, radioul, televiziunea și presa scrisă* — ca principale servicii publice; *garda financiară, parlamentul, poliția, primăriile, autoritățile judecătorești și ministerele* — ca principale autorități publice.

Percepția corupției

• În medie, pentru toate cele 11 instituții publice, un subiect din trei (36,3%) consideră ca fiind prezentă în (foarte) mare măsură, iar un subiect din cinci (18%) consideră această prezență ca fiind nici în mică, nici în mare măsură, în timp ce doar un subiect din cinci (21,6%) apreciază fie că nu există deloc corupție (7,6%) fie că aceasta este prezentă doar în mică măsură (14%), iar un subiect din patru (24,1%) nu poate aprecia intensitatea acestui fenomen. În consecință, media de 3,28 corespunzătoare opiniilor subiecților din eșantion este cuprinsă între „nici mică, nici mare măsură” și „mare măsură”, reflectând gradul ridicat în care este percepută de către populație prezența corupției.

• Subiecții consideră corupția ca fiind prezentă în mai mare măsură în cadrul autorităților publice (40,6%) decât în cel al serviciilor publice (31,7%).

• Dintre cele 11 instituții, populația consideră că există corupție în (foarte) mare măsură în cadrul asistenței medicale (56,9% și 3,5 media), primăriilor (47,7% și 3,5) și poliției (46% și 3,5) comparativ cu învățământul (28,4% și 3), televiziunea (24,5% și 3) sau radioul (15,2% și 2,6 media).

Este semnificativă constatarea că încrederea în instituțiile publice, măsura în care activitatea acestora răspunde așteptărilor populației se corelează — desigur, invers proporțional — cu perceperea fenomenului corupției, asistența medicală (10,4%) primăriile (12,9%) și poliția (9,3%) răspunzând în mică măsură acestor așteptări.

Percepția fenomenului corupției

— în procente —

Instituția publică	În (foarte) mare măsură	În (foarte) mică măsură	Nici mică, nici mare	Nu cunosc	X mediu
1	2	3	4	5	6
1. asistența medicală	56,9	23,3	16,7	3,1	3,5
2. primăriile	47,7	20,6	20,2	11,5	3,5
3. poliția	46,0	17,0	20,7	16,3	3,5
4. parlamentul	43,3	16,1	13,7	26,9	3,6
5. autoritățile judecătorești	37,9	17,3	19,9	24,9	3,4
6. ministerele	37,8	11,1	14,1	37,0	3,6
7. garda financiară	30,7	21,1	16,5	31,7	3,2
8. ziarele și revistele	30,2	22,7	19,2	27,9	3,2
9. învățământul	28,4	28,6	22,1	20,9	3,0
10. televiziunea	24,5	25,0	20,0	30,5	3,0
11. radioul	15,2	34,2	16,1	34,5	2,6
Nivelul mediu	36,3	21,6	18,0	24,1	3,3

Tabelul reflectă clar existența a două niveluri diferite de percepție a corupției. Pentru primele 6 instituții publice (asistența medicală, primăriile, poliția, parlamentul, autoritățile judecătorești și ministerele) ponderea celor care consideră că fenomenul corupției este prezent în (foarte) mare măsură este de 44,9% adică de 2,5 ori mai mare decât a celor care minimizează prezența corupției (17,6%).

Balanțele corespunzătoare acestor instituții — în medie 26,2% — sunt cuprinse între 20 și 34% oglindind diferențele dimensiunilor celor două segmente.

Pentru celelalte cinci instituții publice (garda financiară, presa scrisă, învățământul, televiziunea și radioul) ponderile celor două segmente sunt aproximativ egale (25,8 și respectiv 26,3%), iar pentru ultimile trei balanțele au semnul negativ, ponderea celor care consideră că nu prea există corupție fiind mai ridicată (iar pentru radio, mult mai ridicată) decât a celor ce o reclamă în (foarte) mare măsură.

• Dintre variabilele luate în considerare, mediul de rezidență și nivelul educațional al populației sunt cele care s-au dovedit a influența în mod semnificativ opiniile populației. Astfel, ponderea celor care consideră corupția ca fiind prezentă în (foarte) mare măsură în cadrul instituțiilor publice este de 42% în mediul urban și de 31% în mediul rural. (Diferențe foarte mari se înregistrează între cele două medii în ce privește: poliția — 54 față de 37%; primăriile — 54 față de 40%; învățământul — 34 față de 18%; televiziunea — 31 față de 17%; presa scrisă — 36 față de 23% și, ceea ce era de așteptat, ministerele — 46 față de 28%).

Reversul însă adică ponderea celor care nu consideră corupția ca fiind un fenomen ce proliferază, are niveluri egale atât în urban cât și în rural. Desigur că balanțele diferă între cele două medii — 20,4 și respectiv 9,4 — ca urmare a ponderilor diferite înregistrate de cei care percep în mare măsură acest fenomen; balanțele nu sunt influențate de ponderea diferită

a celor care nu fac aprecieri tranșante, fie că nu le pot face, fie că au opinii de nivel mediu, ponderi ce reprezintă 36% din populația urbană și 48% din populația rurală.

Corupția este percepută direct proporțional cu nivelul de pregătire a subiecților. Astfel, ponderea celor care resimt prezența corupției în instituțiile publice ca fiind în (foarte) mare măsură este de 31% dintre subiecții cu (sau fără) studii gimnaziale (inclusiv cei care au absolvit școli profesionale), 39% dintre cei care au studii liceale și 44% dintre absolvenții învățământului superior în timp ce ponderea celor care apreciază această prezență ca fiind în mică măsură sau deloc este relativ egală (20-21%) pentru toate cele trei segmente. În consecință, balanțele răspunsurilor — afectate doar de nivelurile primelor ponderi — înregistrează 10,18 și respectiv 24 procente pentru cele trei segmente de populație.

Balanțele cu valorile cele mai ridicate se înregistrează în ce privește percepția corupției în asistența medicală (24,41 și respectiv 51%), în primăriile (17,3 și 44%), în ministere (18,34 și 44%) și în presa scrisă (3,7 și respectiv 25%).

Percepția fenomenului corupției de către principalele segmente ale populației

— în procente —

	În (foarte) mare măsură	În (foarte) mică măsură	Balanța (1) — (2)
0	1	2	3
Asistența medicală — Total	56,9	23,3	33,6
urban	61,9	22,1	39,8
rural	50,9	24,6	26,3
studii gimnaziale	51,3	27,6	23,7
studii liceale	61,2	19,0	42,2
studii superioare	64,8	14,3	50,5
Primăriile — Total	47,7	20,6	27,1
urban	54,3	17,0	37,3
rural	39,8	24,7	15,1
studii gimnaziale	43,0	25,8	17,2
studii liceale	51,8	17,5	34,3
studii superioare	55,3	11,4	43,9
Poliția — Total	46,0	17,0	29,0
urban	53,6	17,4	36,2
rural	37,0	16,5	20,5
studii gimnaziale	42,3	17,9	24,4
studii liceale	48,7	15,5	33,2
studii superioare	50,5	19,0	31,5
Parlamentul — Total	43,3	16,1	27,2
urban	48,2	15,4	32,8
rural	37,5	16,8	20,7
studii gimnaziale	42,4	17,0	25,4
studii liceale	45,1	14,1	31,0
studii superioare	51,4	12,4	39,0

0	1	2	3
Autoritățile judecătorești — Total	37,9	17,3	20,6
urban	41,6	15,7	25,9
rural	33,5	18,0	15,5
studii gimnaziale	34,1	21,4	12,7
studii liceale	41,3	15,7	25,6
studii superioare	44,7	8,6	36,1
Ministerele — Total	37,8	11,1	26,7
urban	46,2	11,7	34,5
rural	27,8	10,4	17,4
studii gimnaziale	28,9	10,8	18,1
studii liceale	43,9	10,4	33,5
studii superioare	54,3	10,5	43,8
Garda financiară — Total	30,7	21,1	9,6
urban	35,2	20,9	14,3
rural	25,5	21,3	4,2
studii gimnaziale	22,9	20,7	2,2
studii liceale	33,5	19,6	13,9
studii superioare	40,9	20,9	20,0
Ziarele și revistele — Total	30,2	22,7	7,5
urban	36,0	24,8	11,2
rural	23,2	20,2	3,0
studii gimnaziale	24,2	21,7	2,5
studii liceale	32,8	25,6	7,2
studii superioare	41,9	17,1	24,8
Învățământul — Total	28,4	28,6	- 0,2
urban	33,7	26,8	6,9
rural	18,4	30,8	- 12,4
studii gimnaziale	23,1	27,2	- 4,1
studii liceale	30,7	29,6	1,1
studii superioare	37,2	28,6	8,6
Televiziunea — Total	24,5	25,0	- 0,5
urban	30,8	25,6	5,2
rural	16,8	23,6	- 6,8
studii gimnaziale	20,9	23,0	- 2,1
studii liceale	27,2	25,9	1,3
studii superioare	31,4	31,5	- 0,1
Radioul — Total	15,2	34,2	- 19,0
urban	19,2	38,5	- 19,3
rural	10,7	29,2	- 18,5
studii gimnaziale	11,4	26,7	- 15,3
studii liceale	16,2	39,2	- 23,0
studii superioare	13,3	43,9	- 30,6

- În ce privește factorii care influențează corupția, aceștia sunt în opinia subiecților:

Factorii care influențează corupția

— în procente —

	În (foarte) mare măsură	În (foarte) mică măsură	Nici mare nici mică	Nu poate aprecia	X mediu
1. legislația necorespunzătoare	70,5	12,8	8,2	8,5	4,1
2. indiferența justiției	67,4	11,8	12,8	8,0	4,0
3. atitudinea poliției	66,4	12,3	15,5	5,9	3,9
4. indiferența populației	64,2	15,7	12,7	7,2	3,9
5. garda financiară	53,2	12,8	16,3	17,7	3,8
6. corpul de control al guvernului	50,6	10,0	13,0	26,3	3,9
Nivelul mediu	62,0	12,6	13,1	12,3	3,93

Confirmând una din ipotezele cercetării, populația apreciază că fenomenul corupției este „favorizat” atât de legislația necorespunzătoare cât și de (in) activitatea instituțiilor considerate a fi abilitate în combaterea corupției. În ce privește atitudinea populației considerăm că „indiferența” acestora se explică prin ineficiența celorlalți factori. Facem această apreciere deoarece pentru populație corupția constituie totuși una din grijile majore (28,5%) alături de rămânerea în urmă a veniturilor față de prețuri (37%), nesiguranța locului de muncă (30%), proliferarea speculei (25%)¹ ș.a. Într-o lume tot mai apăsată de greutate, corupția atârână din ce în ce mai greu, ca o piatră la gâtul populației. Aceasta nu se mai simte apărută, corupția se pare că s-a împământănit atât de adânc încât pare că nu va putea fi eradicată niciodată. Lipsa unei strategii de combatere a corupției, a unor încercări serioase în acest sens, deteriorează mediul social-politic constituindu-se într-unul din principalele și agravantele efecte ale unui fenomen specific tranziției în societățile postcomuniste, denumit sindromul tergiversării². Ignorarea, amânarea, jumătățile de măsură ce caracterizează actuala politică anticorupție sunt de natură să paraziteze efortul național de transformare a societății, să suplimenteze inutil costurile tranziției suportate de populație.

NOTE BIBLIOGRAFICE

1. PAVEL CÂMPEANU, *De patru ori în fața urnelor*, București, Albatros, 1993.
2. *Sindromul tergiversării*, Centrul pentru Studii Politice și Analiză Comparativă, în *România liberă*, 5 oct. 1993.